

Triodos Bank: ingrijpende transitie nodig in landbouwsector

Bijdrage van Triodos Bank aan het rondetafelgesprek Realisatie van de LNV-visie 'Waardevol en verbonden' met de vaste Kamercommissie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Voedsel is van onschatbare waarde in ons dagelijks leven. We hebben het nodig om te overleven, het verbindt ons met elkaar en met de natuur, en het speelt een grote rol in culturen en tradities. Maar de manier waarop wij op dit moment voedsel produceren en consumeren berokkent ecosystemen, sociale gelijkheid en onze gezondheid schade. Daarom is een ingrijpende verandering nodig in de manier waarop voedsel wordt geproduceerd en geconsumeerd.

Decennia lang is de strijd tegen honger leidend geweest. Daarom stellen de huidige landbouwsystemen slechts een enkel doel centraal: zoveel mogelijk voedsel produceren tegen een zo laag mogelijke prijs. Maar de negatieve gevolgen hiervan vallen niet langer te negeren.

Moderne voeding- en landbouwsystemen dragen bij aan klimaatverandering door de relatief hoge uitstoot van broeikasgassen, veroorzaken een afname van bodem- en waterkwaliteit en biodiversiteit, dragen bij aan welvaartsziekten en zorgen voor een ongelijke verdeling van welvaart waarbij boeren, vooral in ontwikkelingslanden, vaak het onderspit delven.

Urgentie neemt toe

Het moment om te veranderen is nu. Recent nog heeft het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) van de Verenigde Naties een alarmerend rapport over biodiversiteit gepubliceerd. Plant- en diersoorten nemen zo snel af door menselijk handelen, dat ook menselijk leven in de toekomst wordt bedreigd. Naar schatting een miljoen soorten planten en dieren lopen de komende tientallen jaren een groot risico uit te sterven. In Nederland zijn de bijen, vlinders en de grutto's hiervan het meest bekende voorbeeld. De bron van onze voeding, gezonde ecosystemen, wordt bedreigd.

Tegelijkertijd groeit de wereldbevolking de komende decennia tot naar schatting 10 miljard mensen in 2050. Zij hebben allen recht op gezonde voeding, waarbij kwaliteit voorop staat om welvaartsziekten te voorkomen. Als we het huidige voedsel- en

landbouwsysteem doorzetten, slagen we daar niet in zonder de wereld om ons heen onherstelbaar aan te tasten en de voorwaarden voor een menselijke beschaving geweld aan te doen.

Ingrijpende maar verantwoorde transitie

Daarom roept Triodos Bank in haar visiedocument *Towards ecologically and socially resilient food and agriculture systems* op tot een ingrijpende maar verantwoorde transitie van het huidige voeding- en landbouwsysteem naar een voedselsysteem waarin (het inzetten van) ecosystemen, een gezonde samenleving en inclusieve welvaart met elkaar in evenwicht zijn.

We moeten terug naar de tekentafel en opnieuw nadenken over de manier waarop we voedsel produceren en verwerken, verhandelen, opslaan, vervoeren, verkopen en consumeren. Triodos Bank roept op tot een maatschappelijk akkoord, waarbij de overheid, het bedrijfsleven (inclusief de financiële sector), consumentenorganisaties en de wetenschap samen optrekken om de transitie te bewerkstelligen.

Dit is geen overgang die van de ene op de andere dag is gerealiseerd. Een overgangperiode zal nodig zijn om op een verantwoorde wijze de transitie te maken naar veerkrachtige en toekomstbestendige voeding- en landbouwsystemen.

Triodos Bank voelt zich in haar oproep gesterkt door de landbouwvisie 'Waardevol en verbonden' van minister Schouten. Deze roept herkenning op en straalt ambitie uit. Wij voelen ons dan ook al geruime tijd onderdeel van de maatschappelijke beweging waarnaar zij in haar Kamerbrief van 22 januari van dit jaar (Realisatie LNV-visie 'Waardevol en verbonden') verwijst.

Volgens Triodos Bank zou de transitie in grote lijnen de volgende uitkomsten zeker moeten stellen:

1. Evenwichtige ecosystemen zijn de basis voor veerkrachtige voedselproductie

Het is essentieel dat landbouw mét in plaats van tegen de natuur werkt. Landbouw moet in staat zijn zowel ecosystemen als mensen te onderhouden. Dit houdt in dat voedsel zoveel mogelijk lokaal moet worden geproduceerd en geconsumeerd. De principes van biologische landbouw zijn hierbij leidend (gezondheid, ecologie, eerlijkheid en zorg). Voor de gangbare landbouw is de transitie naar regeneratieve landbouw een wenkend perspectief dat uitgangspunt moet zijn bij het handelen van de boeren, de afnemers, de financiers, de overheid en consumenten.

2. Een gezonde samenleving op basis van een duurzaam, voedzaam en divers dieet

De uitdaging is niet alleen om genoeg voedsel te produceren, maar vooral om die van voldoende kwaliteit te laten zijn. Daarom moeten we de overgang maken naar duurzame diëten, die een lagere impact op ecosystemen hebben, de juiste voedingsstoffen bevatten en toegankelijk en betaalbaar zijn. Uiteindelijk zal dat moeten leiden tot een overwegend lokaal en plantaardig

dieet: 80 procent plantaardige ingrediënten, 20 procent dierlijke producten. Dit houdt in dat we een transitie in moeten zetten richting een krimpende veestapel. Daarnaast hebben consumenten hebben recht op betekenisvolle informatie over de voedingswaarde en impact van de voeding die ze kopen.

3. Inclusieve welvaart door transparantie en een eerlijke verdeling van inkomen

Evenwichtige machtsverhoudingen, transparantie en een eerlijke verdeling van inkomsten zijn nodig om alle betrokkenen in de waardeketen te laten verdienen waar zij recht op hebben. Ongeveer 500 miljoen kleine boeren in opkomende economieën zijn belangrijke producenten voor de wereldvoedselmarkt. Zij hebben recht op toegang tot land en zaden, kapitaal, onderwijs, kennis en infrastructuur. Boeren in Westerse landen moeten de kans krijgen om te schakelen van intensieve naar regeneratieve landbouw. Machtconcentraties in de keten moeten worden doorbroken. Bedrijven en supermarkten zullen bij moeten dragen bij aan eerlijke prijzen in de keten.

De drie bovengenoemde aspecten hangen samen en zijn onderling van elkaar afhankelijk. Ze zullen in samenhang met elkaar moeten worden nagestreefd. Deze systeemtransitie is een gedeelde verantwoordelijkheid van vele maatschappelijke actoren, waaronder de overheid, het bedrijfsleven (inclusief de financiële sector), de wetenschap en consumenten.

True pricing

Het zogenoemde true pricing is een noodzakelijk onderdeel van de transitie. De huidige voedselprijs in de winkels is op de lange termijn niet realistisch, omdat er geen rekening wordt gehouden met schade aan ecosystemen, voedingsgerelateerde ziekten en oneerlijke beloning.

Voedselprijzen moeten de waarde weerspiegelen die we hechten aan vruchtbaar land en biodiversiteit, landschappen, cultuur, gezonde voeding, en eerlijke handelspraktijken. Producten die grote schade toebrengen aan ecosystemen, zouden duurder moeten zijn dan duurzame producten. Dit zal consumenten aanmoedigen om duurzamer en lokaal geproduceerd voedsel te kiezen en dwingt ondernemingen vanuit concurrentie-overwegingen meer te sturen op verantwoordelijk gedrag.

Overheid

Daadkrachtig en richtinggevend overheidsbeleid is een aanjager voor de transitie. Het oplossen van de problemen rondom voeding- en landbouwsystemen kan niet alleen worden overgelaten aan zelfregulering door de sector. Goede spelregels en effectief toezicht op de naleving zijn onmisbaar. Triodos Bank stelt voor dat de Nederlandse overheid in ieder geval de volgende acties onderneemt:

- Het toekennen van subsidies moet in toenemende mate worden gebaseerd op de principes van de biologische landbouw. Boeren die werken volgens deze principes ontvangen meer subsidie; boeren die ervan afwijken minder. Dit

stimuleert boeren om over te schakelen op een duurzamere manier van landbouw bedrijven.

- De overheid moet een geleidelijke overgang stimuleren naar veeteelt die gebaseerd is op verantwoord gebruik van beschikbaar land, en lokaal georiënteerd is. Deze veeteelt moet gebaseerd zijn op biologische principes. Dit zou de omvang van de veestapel in EU-landen verminderen.
- Consumenten moeten worden gestimuleerd en aangemoedigd om bewustere keuzes te maken over voedsel. Ze hebben transparante informatie nodig over de ecologische voetafdruk van voedsel en over de voedingswaarden. De overheid kan consumenten helpen bij het maken van de juiste keuze door duidelijke regelgeving voor transparantie en door verlaging van de BTW op producten die biologisch en lokaal worden geproduceerd.
- Ten slotte moeten de mededingingswetten worden herzien, zodat ze niet langer de transitie naar duurzame landbouw afremmen, maar juist stimuleren.

Bovendien wordt momenteel het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie herzien. Dit biedt de kans om dan de gewenste systeemtransitie naar een duurzaam en inclusief landbouw- en voedselsysteem als uitgangspunt te nemen.

Op Europees niveau kan de overgang naar een duurzamer systeem actief worden gestimuleerd, onder meer door bovenstaande maatregelen. Ook herziening van het gemeenschappelijk handelsbeleid dient daarbij te worden betrokken, onder meer door het afremmen van onnodig import en export van veevoer en voedsel van en naar de Europese Unie. We zouden het toejuichen als het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit dit moment aangrijpt om in Europa voor deze transitie te pleiten.

Financiële sector

Bedrijven in de agrarische keten moeten vanzelfsprekend hun verantwoordelijkheid nemen om voedsel op een verantwoorde en duurzame manier te produceren. En om bij te dragen aan true pricing.

Financiële instellingen hebben een belangrijke rol te spelen door hun beleggingscriteria, prijsmodellen, beleggingshorizon en rapportages te vernieuwen. Hun selectiecriteria en investeringsbeslissingen zouden langetermijn- en holistische strategieën moeten aanmoedigen, evenals duurzame innovatie, zowel door volwassen bedrijven als start-ups.

Wij geloven dat geld positieve verandering kan bewerkstelligen. In de landbouw moeten banken alleen investeren in initiatieven die een positieve impact hebben op mens en planeet. Het valt niet uit te sluiten dat industrieel-intensieve boerderijen de *stranded assets* van de toekomst zijn, maar met behulp van regeneratieve landbouw kunnen we dat voorkomen. Het komt erop neer dat financiële instellingen zich niet alleen zouden moeten concentreren op winstmaximalisatie, maar op waar ons

voedselsysteem daadwerkelijk over gaat: voedzaam eten voor iedereen, nu en in de toekomst.

De bijdrage van Triodos Bank

Triodos Bank voelt een grote verantwoordelijkheid om deze transitie te ondersteunen, en doet dat al. Wij zijn actief in de voeding- en landbouwsector in zes EU-landen en opkomende markten en we zijn van plan deze portefeuille verder uit te breiden. We financieren initiatieven die we beoordelen op onder meer de positieve impact op ecosystemen. Daarnaast financieren wij initiatieven die voorzien in voedzame en kwalitatief hoogwaardige producten voor een gezonde levensstijl. Onderdeel van onze portefeuille zijn ook projecten die het levensonderhoud van boeren verbeteren door inkomensgroei en praktische ondersteuning.

Bij de beoordeling van projecten, hanteren wij zeventien thema's die in samenhang essentieel zijn voor de transitie naar duurzame voedsel- en landbouwsystemen (zie hieronder).

Balanced ecosystems	Healthy society	Inclusive prosperity
Healthy soils	Food security	Transparent / fair business practises
Biodiversity	Food quality	Rural development
GHG emissions	Food safety	Sustainable livelihoods
Water	Consumer awareness	Equal rights
Conscious resources use	Sustainable diets	Climate change mitigation and adaptation
Animal welfare	Culture and traditions	

Het idee is om vanuit een breed, holistische perspectief naar projecten te kijken, waardoor de impact van een project op het grotere systeem wordt meegewogen. Het meenemen van de complexiteit van de voedsel- en landbouwsystemen en de afhankelijkheden tussen al de verschillende aspecten maakt het mogelijk om daadwerkelijk te investeren in systeemverandering, om zo de transitie naar ecologisch en sociaal veerkrachtige voedselsystemen te ondersteunen.